

Nr 347.

Av herr **Lindberg m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts framställning om anslag till främjande av medicinsk forskning.*

I statsverkspropositionen till 1939 års riksdag framhöll föredragande departementschefen under åttonde huvudtiteln, att enligt hans mening mycket starka skäl talade för att den vetenskapliga forskningen rörande alkoholfrågan understöddes genom särskilda bidrag från det allmännas sida. För budgetåret 1939/40 ansåg departementschefen dock med hänsyn till en för ändamålet disponibel reservation på anslaget till bidrag till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande icke erforderligt att särskilt anslag anvisades. Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag anvisade 1939 års lagtima riksdag under nämnda anslagsrubrik för budgetåret 1939/40 ett belopp av 378 300 kronor. Genom en besparingsaktion på hösten 1939 kommo emellertid de under denna rubrik för den vetenskapliga forskningsverksamheten avsedda medlen att icke längre stå till förfogande.

De inom finansdepartementet den 9 april 1943 tillkallade sakkunniga, som fått i uppdrag att biträda med utredning angående orsakerna till försämringen av nykterhetstillståndet under krigsåren, framhöllo i sitt betänkande (SOU 1944: 3), att kostnader för forskningsverksamheten på alkoholfrågans område ur samhällets synpunkt äro att betrakta såsom produktiva utgifter, och föreslogo, att för ifrågavarande forskning tills vidare skulle anvisas ett årligt reservationsanslag av 30 000 kronor. Frågan blev ånyo aktuell, då förslag väcktes om tillsättande av ett medicinskt forskningsråd. I Kungl. Maj:ts proposition 301/1945 till riksdagen angående inrättande av ett medicinskt forskningsråd m. m. uttalade föredragande departementschefen bl. a. följande:

»... I anslutning härtill må framhållas, att de sakkunniga i sitt betänkande (SOU 1944: 55) bland aktuella forskningsuppgifter av i främsta rummet social eller militärmedicinsk betydelse upptagit just alkoholforskningen. Jag förutsätter därför, att denna fråga kommer att ägnas behörig uppmärksamhet från rådets sida, och räknar med att av de anslag, som vid bifall till mina i det följande framställda anslagsyrkanden komma att ställas till rådets förfogande för nästa budgetår, ett belopp av minst 30 000 kronor kommer att disponeras för forskning på alkoholfrågans område. Frånsett nu berörda fall synes det mig icke lämpligt att visst belopp på förhand bindes för ett bestämt forskningsändamål.»

Detta departementschefens förslag godkändes av riksdagen, som till det 1945 inrättade medicinska forskningsrådet anvisade ett reservationsanslag å 500 000 kronor för budgetåret 1945/46, av vilka medel ett belopp av minst

30 000 kronor skulle disponeras för alkoholforskning. Även 1946 års riksdag fattade motsvarande beslut.

Inom statens medicinska forskningsråd tillsattes i maj 1946 en subkommitté för alkoholforskning med uppgift att initiera och samordna alkoholforskning, framför allt uppgifter av s. k. gruppforskningsnatur.

I statsverkspropositionen till 1947 års riksdag hemställde Kungl. Maj:t, att riksdagen måtte till statens medicinska forskningsråd för främjande av medicinsk forskning anvisa ett reservationsanslag å 1 miljon kronor för budgetåret 1947/48. Denna höjning motiverades med att en utökning av forskningsverksamheten var önskvärd, bl. a. genom utbyggnad av den s. k. gruppforskning inom vissa speciellt betydelsefulla arbetsområden, vilken främjades av de olika subkommittéer, som forskningsrådet tillsatt. Forskningsrådet anhöll om en höjning av anslaget till 1 200 000 kronor. Till grund för denna framställning lågo bl. a. beräkningar av subkommittéerna rörande medelsbehovet. Subkommittén för alkoholforskning hade beräknat anslagsbehovet för sitt forskningsområde till 50 000 kronor.

Riksdagen beviljade det av Kungl. Maj:t begärda anslaget av 1 miljon kronor. Emellertid avsattes härav inga särskilda medel för forskning på alkoholfrågans område.

Den 1 september 1948 framhöll subkommittén för alkoholforskning i skrivelse till statens medicinska forskningsråd bl. a. följande:

»Det synes subkommittén för alkoholforskning i hög grad önskvärt, att även framdeles ett minimibelopp reserveras för denna forskning. På grund av dess stora sociala betydelse synes det särskilt angeläget att understödja forskningen på detta område. Emellertid innebär ett inordnande av ifrågasvarande anslag jämsides med övriga av rådet disponerade medel den nackdelen att det är svårt att förutse, vilket belopp som kan bli disponibelt, och att planlägga forskningen på längre sikt. Det låter sig tänkas, att vissa år konkurrensen mellan olika forskningsområden kan vara så stor att det för alkoholforskningen disponibla beloppet sjunker under det beräknade. Med hänsyn till dessa förhållanden hemställs, att forskningsrådet i sina äskanden till nästa års riksdag uttalar önskvärdheten av att ett belopp av minst 50 000 kronor disponeras till alkoholforskning.»

Något sådant äskande framlades dock icke av forskningsrådet.

För budgetåren 1948/49, 1949/50, 1950/51 och 1951/52 beviljades anslag till främjande av medicinsk forskning med oförändrade belopp, dock att fr. o. m. budgetåret 1949/50 en summa av 100 000 kronor för försvarsmedicinsk forskning överflyttats från fjärde huvudtiteln och sammanslagits med förevarande anslag, som därigenom blev 1 100 000 kronor.

Det ligger i öppen dag, att i konkurrensen mellan ansökningar avseende å ena sidan forskning för att tillgodose ett visst omedelbart samhällsbehov (målforskning) och å den andra grundforskning utan en sådan omedelbar

inriktning den senare ur rent vetenskaplig synpunkt ofta erbjuder frågeställningar av principiellt större intresse. På grund härav torde målforskningsproblem ofta böra stå tillbaka för grundforskning. Emellertid äro kraven på ökad vetenskaplig insikt till stöd för samhällets handlande i vissa fall så trängande, att ett bestämt statligt intresse föreligger att stödja viss målforskning. Alkoholfrågans uomordentligt stora sociala betydelse motiverar, att särskilda medel därför ställas till förfogande, och detta har också kommit till uttryck i statsmakternas förut refererade inställning. Starka skäl tala för att statsmakterna liksom tidigare garantera ett visst minimibelopp åt alkoholforskningen. Med hänsyn till penningvärdets fall och övriga omständigheter torde numera ett belopp av minst 60 000 kronor böra disponeras för medicinsk alkoholforskning.

En anledning till att särskilda medel böra ställas till alkoholforskningens förfogande är, som ovan framhållits, att därigenom ökade möjligheter skapas att genomföra större forskningsprogram, sträckande sig över flera år. Exempel på sådana långtidsprogram äro:

klarläggandet av uppkomstmekanismen för den kroniska alkoholismen; underlaget för alkoholens akuta verkningar i organismen t. ex. på nervsystemet;

alkoholens betydelse för uppkomsten av olycksfall inom industri och trafik; eller

klinisk forskning rörande behandling av alkoholister.

Med stöd av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta, att av anslaget till statens medicinska forskningsråd för främjande av medicinsk forskning för budgetåret 1952/53 en summa av minst 60 000 kronor skall användas till medicinsk alkoholforskning.

Stockholm den 24 januari 1952.

Olof Hammar.

Carl Lindberg.

Märta Öberg.

Alarik Hagård.

Filip Kristensson
i Osby.

Daniel Wiklund
i Stockholm.

Edith Liljedahl.

Sven Gustafson
i Göteborg.